

Bijbelse rampen

Antwoorden op een aantal vragen van een redacteur van het tijdschrift *Quest*

© Klaas Spronk (januari 2011)

- *De grootste rampen zijn in mijn ogen de zondvloed, Sodom en Gomora, de plagen in Egypte en in mindere mate het verhaal van Job. Waarom koos God voor deze rampen en weet u er nog meer? Is er een samenhang tussen deze rampen?*

Dit zijn inderdaad wel de grootste en bekendste rampen. Voor Israël komen daar nog wel bij de verovering van het noordelijke deel (de staat was na Salomo gesplitst in het noordelijke Israël en het zuidelijke Juda) door de Assyriërs in 722 v.Chr. en van het zuidelijke deel door de Babyloniërs in 587, in beide gevallen gevolgd door ballingschap. Het ergste was voor velen nog wel de verwoesting van de tempel in Jeruzalem. Dat gebeurde opnieuw in 70 na Chr. door de Romeinen. In alle gevallen wordt de ramp geïnterpreteerd als een straf van God op de zonden. De plagen van Egypte staan in het teken van de machtsstrijd tussen de koning van Egypte en de God van Israël. De rampen die Job overkomen worden uitgelegd als een proef die Satan van God mag nemen om het geloof van Job te testen.

- *Is het realistischer om te denken dat die rampen inderdaad gebeurd zijn, maar dat het simpelweg natuurrampen waren, en dat door de mensen daar de toorn van God aan werd gegeven?*

Het enige waar je in veel gevallen iets met zekerheid over kunt zeggen is de functie die deze rampen hebben in het verhaal. Het gaat om bovengenoemde boodschap dat God het kwaad straft.

In sommige gevallen is er wel iets te zeggen over de historiciteit. Zo is bijvoorbeeld ook uit Mesopotamische bronnen iets bekend over de veroveringen door de Assyriërs en de Babyloniërs.

Veel moeilijker wordt het bij de verhalen over de vloed en over Sodom en Gomorra. Archeologisch zijn er geen harde bewijzen. Er is in de vele semi-wetenschappelijke documentaires hierover hooguit sprake van 'circumstantial evidence' en vooral ook van 'wishful thinking'. Het Bijbelse verhaal over de zondvloed is een bewerking van een ouder verhaal dat we nu ook kennen in het veel eerder geschreven verhaal van Gilgamesh. Het zou kunnen terug gaan op ervaringen met grote overstromingen.

Het verhaal van de verwoesting van Sodom en Gomorra is in de eerste plaats bedoeld om de zondigheid van de oorspronkelijke bevolking van dat gebied aan te duiden. Men kan het ook zien als een verhaal ter verklaring van de doodse omgeving van de Dode Zee. Een historische kern van de beschreven gebeurtenissen is niet aannemelijk.

- *In hoeverre is bijvoorbeeld de zondvloed historisch betrouwbaar? Welke theorieën kent u daarover die hout snijden?*

- *Mochten de geologen het bij het juiste einde hebben dat de aarde miljoenen jaren oud is, dan is een revisie van Genesis noodzakelijk. Hoe staat u daarin?*

De eerste hoofdstukken van Genesis zijn geschreven als een inleiding op het verhaal van Gods verbond met Abraham en via hem met Israël. Daarbij gebruikten de schrijvers de inzichten die zij op dat moment hadden over hoe de wereld in elkaar zat en zou zijn ontstaan. De belangrijkste boodschap van het verhaal is dat de God van Abraham de schepper is van heel de wereld. Het was niet hun bedoeling om hun natuurkundig wereldbeeld op te leggen aan mensen zoals wij. Verstandige Bijbeluitleg kan gelovigen helpen om hun geloofsenergie niet te steken in zaken die dat niet waard zijn. Geloof in God als schepper van hemel en aarde betekent niet dat je moet aanvaarden dat de wereld in zes dagen is geschapen en in een onlogische volgorde.

- *Hoeveel mensen woonden er op de aarde toen de mondiale tsunami plaatsvond?*

De Bijbelschrijvers hadden in die tijd een vertekend beeld van de wereld. Als je wat dit betreft Genesis 1-9 zou moeten geloven, dan waren er toen nog niet zo heel veel mensen. Er worden overigens geen details gegeven.

- *In hoeverre is er sedimentgesteente gevonden die de zondvloed aantonen?*

Daar heb ik mij niet erg in verdiept, omdat dat onderzoek voor mij niet erg relevant is. Ik heb er ook weinig verstand van. Ik wil graag geloven dat er sporen van grote overstromingen uit een ver verleden zijn terug gevonden. Een direct verband met Genesis 6-9 zal zeer moeilijk overtuigend zijn te leggen.

- *Wanneer was zondvloed, kun je dat door geslachtsregisters en chronologieën herleiden?*

Op dit soort vragen is vroeger uitgebreid gestudeerd. Doorgaans volgt men het systeem van aartsbisschop James Ussher uit de zeventiende eeuw. Die dateert de schepping in 4000 v.Chr. De vloed zou volgens de geslachtsregisters 1656 jaar daarna hebben plaats gevonden. Het probleem daarbij is dan wel dat de oude Griekse vertaling (de Septuaginta) uitkomt op 2242 jaar en de Samaritaanse versie op 1307.

- *Wat is uw verweer als archeologen en geologen zeggen bewijzen te hebben dat de aarde al miljoenen jaren oud?*

Ik denk dat ze gelijk hebben.

- *Maar als de zondvloed echt gebeurd is betekent dit dat alle mensen van Noach afstammen.*

Ja

- *Zou je kunnen zeggen dat de zondvloed de eerste ramp is die de mensheid heeft getroffen (en als ik dat zo lees in Genesis, was het ook meteen de grootste ramp ooit)?*

Ja, zo wordt het beschreven in Genesis: als de omkering van de schepping. Erger kan niet, want het zou het definitieve einde zijn geweest als God toch niet weer had ingegrepen.

- *Wat denkt u van het feit dat in de berg Ararat reststukken zouden zijn gevonden van de ark?*

Ik acht dat zeer onwaarschijnlijk. Om te beginnen is het verhaal in Genesis afgeleid van een ouder verhaal. Verder is de locatie van de in Genesis genoemde berg Ararat onzeker. Overigens draagt dit soort archeologie mijns inziens niet bij aan een beter begrip van het verhaal.

- *Waarom doen mensen zo hun best om overblijfselen van de zondvloed te vinden?*

Zij hopen bewijs te vinden van het bestaan van God door de ontdekking van tastbare aanwijzingen van zijn ingrijpen.

- *Is er onderzoek gedaan naar het bestaan van Sodom en gomorra?*

Ja, tevergeefs.

- *God liet zwavel en vuur uit de hemelen regenen om de steden te vernietigen. Maar dat betekent toch ook dat er onschuldige kinderen omkwamen?*

Ja en er zijn nog wel andere verhalen waarin zo keihard wordt opgetreden. Overigens vind je in de Bijbel ook wel tegengeluiden, bijvoorbeeld in het verhaal voorafgaand aan de verwoesting van Sodom en Gomorra, waarin Abraham bij God pleit voor het behoud van de stad en God aangeeft dat hij de stad zal sparen als tien goede mensen te vinden zijn (Genesis 18). Ook het boek Jona is een soort protest. God weigert daar de stad Nineve te vernietigen omdat Hij het niet over zijn hart kan verkrijgen zoveel mensen (en dieren!) te doden (zie het slot).

- *Hoe zou die ramp er hebben uitgezien? Was het een aardbeving, meteorietenregen of iets dergelijks?*

Het ergste wat de schrijver zich kon voorstellen: aardbevingen, onweer, hagel enzovoort.

- *Wat waren de redenen voor de vernietiging van de steden? Waarom gebeurt het nu niet meer eigenlijk? Ik kan me zo voorstellen dat een stad als Las Vegas een huidige Sodom is?*

Het verhaal in de Bijbel is een verklaring achteraf. Zo zou er later ook heel kritisch over het verwoeste Jeruzalem als een soort Sodom worden geschreven. Dan gaat het echter niet in de eerste plaats om de hand van God aan te wijzen, maar om er zelf van te leren en zich te bekeren.

- *Is het realistischer om aan te nemen dat de tien plagen in Egypte een natuurlijke of een goddelijke oorzaak hadden?*

Zoals ze nu beschreven staan in Exodus gaat het om Gods ingrijpen. Dat zijn wonderen. Het kenmerk van een wonder is dat die niet te verklaren is. Dus alle pogingen om het in verband te brengen met mogelijke natuurverschijnselen nemen in feite niet serieus dat het om bovennatuurlijk ingrijpen gaat.

- *Er is een theorie dat die verschijnselen zijn veroorzaakt door de uitbraak van de vulkaan Santorini. Wat denkt u daarvan?*

Aardig bedacht. Het is mogelijk, maar moeilijk te bewijzen. Over het algemeen kun je zeggen dat de schrijvers beelden gebruikten uit de hun bekende wereld en geschiedenis. Het is dus goed mogelijk dat ze ter illustratie van hun boodschap werden geïnspireerd door verhalen zoals die over een beroemde vulkaanuitbarsting.

- *De dag des oordeels wordt waarschijnlijk de grootste ramp uit de wereldgeschiedenis. Zijn er in de bijbel aanwijzingen hoe die ramp eruit zal zien?*

Het verhaal van de vloed is een mooi voorbeeld: het is omkering van de schepping.

Overigens is het belangrijk om in te zien dat de teksten die het eind der tijden beschrijven (zoals het boek Daniël en het boek Openbaring) zijn ontstaan in een tijd dat voor de mensen hun wereld echt op instorten stond, bijvoorbeeld door gruwelijke vervolgingen. De beschrijving van de eindtijd in dat soort boeken zegt mij daarom meer over de tijd waarin ze geschreven zijn dan over een mogelijk eind der tijden vele eeuwen later. De eeuwen door hebben mensen het als heel gelovig gezien om te verwachten dat het eind der tijden (of liever: de wederkomst van Jezus Christus) in hun eigen tijd zou komen. Het zou mij zeer verbazen als het op 12 december 2012 was. Overigens is onze jaartelling gebaseerd op een fout. Het zou begonnen zijn met de geboorte van Jezus. Inmiddels is duidelijk dat hij in het jaar 6 v.Chr. geboren is. Strikt genomen hebben we het jaar 2012 dus al achter ons.